

K ODRÁŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

(Pokračování z VM č. 5/1977)

Jedním z dalších složitých problémů je bezesporu stanovení doby a způsobu zaujímání výchozího prostoru (pásma příkrytí) a vytvoření podmínek pro přechod do útoku. O tom svědčí nejenom zkušenosti z Velké vlastenecké války, ale také z našich cvičení, což dokumentují citací z rozboru cvičení NĚUTRON 75:

„Cvičící štáby zpracovaly v celku odpovídající plány zaujetí výchozího prostoru pro útok z prostorového hlediska. Nedobře však stále řeší zaujetí výchozího prostoru pro útok z časového hlediska, z hlediska utajení a pořadí zaujetí prostoru jednotlivými prvky operační sestavy.“

(Vojska byla do výchozího prostoru přesunuta předčasně, bez stanovení přesného pořadí a velká část přesunů byla zakončována za denního světla.)

Je pochopitelné, že ani v zaujímání výchozího prostoru nemůžeme připustit jakoukoli šablonu. Bude především záležet na tom, jakou činnost vyvíjí nepřítel a jaké jsou jeho předpokládané záměry, kde a jak jsou dislokována vlastní vojska, v jaké vzdálenosti od státní hranice jsou jejich prostory soustředěny po bojovém poplachu; jaký je stav daného prostoru (počet a kvalita komunikací, možnost manévru mimo ně, ochranné vlastnosti terénu, možnost maskování přesunů a zaujímání prostorů) a podle podmínek budeme časově řešit zaujetí výchozího prostoru.

Ve všech štábech bude proto nutné zpracovat takový grafikon vyvedení vojsk, který se opírá o přesné časové kalkulace, vychází z různých variant (postupné zaujímání výchozího prostoru, po vyhlášení bojového poplachu při nenadálém napadení, ze stálých posádek a prostorů soustředěny po bojovém poplachu, z výcvikových prostorů apod.) a jeho realizace bude všestranně zabezpečena.

Podstata spočívá v tom, abychom na základě zhodnocení situace řešili dosažení pohotovosti vojsk ve výchozím prostoru tak, aby na jedné straně nedošlo k překvapení ze strany agresora, vojska mohla organizovaně odrážet

nepřítele a na výhodných směrech přejít do útoku, a na druhé straně aby předčasným zaujetím výchozího prostoru neprozradila svůj zámysl a nebyla vystavena leteckým, popř. jaderným úderům.

Pásmo příkrytí a výchozí prostor můžeme zaujímat:

- při zostřování vojenskopolitické situace (varianta příznivější);
- v podmínkách nenadálého napadení agresorem (varianta méně příznivá).

Vojska můžeme do plánovaných prostorů v obou případech vyvádět různým způsobem. I když konkrétní realizace v uvedených dvou případech bude různá, zkušenosti z posledního cvičení ukazují, že nejvýhodnější varianta pořadí zaujímání pásma příkrytí a výchozího prostoru může být tato:

— **V prvním pořadí vyvádět** — vyčleněná vojska do pásma příkrytí; posilové síly a prostředky vyčleněné pro vojska v pásmu příkrytí; útvary ženijních vojsk a silniční pořádkové služby; průzkumné útvary, síly a prostředky radioelektronického boje, protivzdušné obrany a raketových vojsk; předsunutá VS.

— **Ve druhém pořadí** — divize prvního sledu armády; vyčleněné posilové prostředky divizí prvního sledu; armádní protitankovou zálohu a POZ; velitelská stanoviště (svazků, armády).

— **Ve třetím pořadí** — svazky druhého sledu armády, ostatní zálohy, tylové útvary a zařízení.

Zaujetí plánovaných prostorů při zostřování vojenskopolitické situace je opatřením velmi vážného vojenskopolitického charakteru. Proto např. činnost vojsk armády v tomto období musí přísně a centralizovaně řídit velitel fronty, protože nadřízený orgán má zpravidla podrobnější a přesnější podklady o předpokládané činnosti nepřítele a může proto i zodpovědněji stanovit dobu pohotovosti vojsk ve výchozím prostoru (pásmu příkrytí).

Charakteristickým rysem zaujímání stanovených prostorů v tomto případě bude především větší organizovanost, plánovitost a postupnost při jejich zaujímání; dále lepší možnost pro všestranné zabezpečení vojsk i lepší podmínky pro ženijní úpravy terénu a dosažení větší odolnosti sil a prostředků určených k odražení agrese.

Včasně zaujetí výchozího prostoru (pásma příkrytí) by na jedné straně mělo vyloučit nebo alespoň podstatně snížit (na základě zkušeností z druhé světové války) počáteční převahu agresora, eliminovat moment překvapení, odrážet agresí při plné bojové pohotovosti a připravenosti vojsk. Na druhé straně vyvedení vojsk musí probíhat tak, aby jednak nevyvolávalo zesílení příprav nepřítele k rozpoutání války a jednak dlouhým pobytem v daných prostorech nebyla prozrazena operační sestava vojsk a tím i zámysl operace. Optimálním v operačním měřítku se ukazuje zaujetí pásma příkrytí i výchozího prostoru v průběhu dvou posledních nocí před stanovenou dobou pohotovosti (před zahájením agrese nepřítelem).

Pro dosažení skrytého vyvedení vojsk do daných prostorů bude zapotřebí vojska přesunovat rychle s využitím především noci, nepříznivého počasí, doby s omezenou viditelností o se zřetelem na kosmický průzkum nad daným prostorem. Bude nutné důsledně dodržovat i operační maskování: např. 2—3 noci před zaujímáním prostoru zintenzívnit činnost k oklamání nepřítele o přijímaných opatřeních a po zaujetí stanovených prostorů vyloučit všechny demaskující příznaky, např. rádiové a radioreléové spojení a znemožnit vedení průzkumu nepříteli.

Výchozí prostor (pásmo přikrytí) v tomto případě můžeme zaujímat přímo na rozkaz (bez vyhlášení bojového poplachu, z mírových posádek a postupně podle uvedeného pořadí). Síly a prostředky, které jsou od státní hranice značně vzdáleny, můžeme přisunout pod záminkou cvičení nebo jiných opatření.

Zaujímání daných prostorů v podmínkách nenadálého napadení agresorem — bude variantou značně těžší a složitější. Charakteristickým rysem při nenadálém zahájení agrese bude to, že všechny výhody postupného zaujímání stanovených prostorů ztratíme a ne vždy můžeme zaujmout stanovené a plánované prostory a postavení. Předpokládám, že předurčená vojska zejména do pásma přikrytí budou nucena zaujímat jiné prostory a svoji činnost budou zahajovat zpravidla z chodu, po vyhlášení bojového poplachu z prostorů soustředění po bojovém poplachu, nebo ve zvlášť složité situaci přímo z posádek.

Tento nepříznivý způsob odrážení agrese (i když z hlediska možnosti utajení příprav k agresi a vysoké efektivity soudobých průzkumných prostředků málo pravděpodobný) by byl poznamenán především nedostatkem času pro organizaci boje a jeho všestranné zabezpečení.

Charakteristickým rysem v této situaci bude to, že zejména vojska v pásmu přikrytí budou plnit úkoly určitou dobu na základě především iniciativy jejich velitelů. Podrobná znalost úkolů v možných variantách, součinnostních vztahů a všestranného zabezpečení je předpokladem pro efektivní odrážení agrese v této složité situaci. Z těchto důvodů je proto nutné, aby vyčlenění funkcionáři znali předpokládané úkoly pro odrážení agrese v potřebném rozsahu již v míru.

Po rozpoutání agrese nepřítelem se musí bojová činnost našich vojsk vyznačovat vedením aktivní manévrové činnosti k udržení rozhodujících operních bodů, soutěsek, postavení, jakož i celých prostorů k vytvoření podmínek pro získání potřebného času na zasazení hlavních sil.

V tomto období mohou sehrát významnou úlohu **taktické vzdušné výsadky**, vyčleněné z prvosledových divizí. Mohou plnit tyto úkoly:

- aktivní činností zabraňovat přísunu sil a prostředků nepřítele z hloubky;
- vyhledávat a ničit místa velení, spojení a různé radioelektronické prostředky a malá uskupení vojsk;
- navádět vlastní letectvo na důležité objekty nepřítele;
- narušovat systém přísunu materiálu, zásobování jednotek a působit paniku v taktickém týlu nepřítele.

Bude účelné, aby výsadky působily v menších samostatných skupinách a byly vybaveny především trhavinami, minami a ručními protitankovými prostředky. Vrtulníkový výsadek hodnotou zesílené čety nebo roty bude účelné vysazovat i na menší hloubku 3—5 km před vojska v pásmu přikrytí.

Široké uplatnění mohou mít taktické výsadky při přechodu do útočné operace z výchozích prostorů a mohou plnit zejména tyto úkoly:

- přehrazovat nepříteli přístupy k soutěskám, přechodům přes horské masívy a držet je do příchodu vlastních vojsk;
- zmocňovat se důležitých dominant na směru hlavního úderu, ničit ohniska odporů a vytvářet podmínky pro postup vlastních vojsk;
- zabraňovat odchodu vojsk nepřítele na nové obranné čáry, zpomalovat jejich postup a ničit zálohy nepřítele přisunované z hloubky;
- vyhledávat a ničit taktické prostředky jaderného napadení a zneškodňovat jaderné miny.

Tyto výsadky je vhodné vytvářet v síle praporu taktéž z prvosledových divizí a vysazovat na hloubku 10—15 km.

Bezprostředně po zahájení agrese ponесou tíhu počátečních bojů **vojska Pohraniční stráže**, dislokovaná přímo na hranici, která musí okamžitě přejít od ochrany státních hranic k jejich obraně.

Úporným bojem přímo na státní hranici mohou vytvářet podmínky pro zaujetí plánovaných postavení a objektů vyčleněnými vojsky v pásmu příkrytí. Jejich úkol v této fázi by měl být jednoznačný — z obsazených opěrných bodů s využitím aktivovaných překážek a zátarasů zabránit nepříteli v překročení státní hranice jednotkami pozemního průzkumu, předsunutých vojsk i vrtulníkových výsadek nepříteli.

Vojska Pohraniční stráže budou mít vždy omezené možnosti působit na větší hloubku, ale přesto se zdá vhodné využít jejich znalostí pohraničního pásma i jako průvodců předsunutých odřadů prvosledových divizí, dále k ochraně některých komunikací v pohraničním pásmu a ničení malých, především diverzních skupin nepříteli. V některých případech, kde to situace dovolí, bylo by vhodné překročením státní hranice ovládnout východy z horských zalesněných masívů a tím vytvořit podmínky pro přechod státní hranice vlastním vojskům.

Na základě těchto poznatků by bylo vhodné usměrňovat bojovou přípravu vojsk Pohraniční stráže i jejich zabezpečení především protitankovými prostředky, prostředky PVO (i ručními), ženijními prostředky a dále zkvalitňovat a zlepšovat jejich mobilitu.

Rozhodující úlohu bezprostředně po rozpoutání agrese **budou plnit vojska vyčleněná do pásma příkrytí**. Jejich činnost bude vycházet nejen ze zpracovaných plánů a procvičených variant, ale zejména po nenadálém napadení především z dané konkrétní situace. Nebude účelné přecházet do obrany např. při výhodném poměru sil, kdy mohou v úloze předsunutého odřadu postupovat přes státní hranici a v součinnosti s vojsky PS ovládnout výhodný prostor za státní hranicí, který by zabezpečovat zasazení hlavních sil.

V některých případech v situaci, kdy značné síly agresora postupují přes státní hranici, bude účelnější přejít do obrany na plánovaných (i neplánovaných) čarách, v součinnosti s vojsky PS zastavit, poutat a ničit nepříteli palbou s využitím zátarasů a tím vytvářet podmínky hlavním silám divize pronikat na jiném směru přes státní hranici, nebo údery do boků pronikajícího nepříteli ničit.

Může být i taková situace, kdy se nepříteli na daném směru podaří překročit státní hranici a rozvíjet postup do hloubky. Pak bude účelnější, aby vyčleněná vojska do pásma příkrytí vedla střetné boje, neboť přechod do obrany v dotyku by nebyl možný a zaujímat obranu v hloubce by znamenalo ztrátu výhodných terénních čar a objektů.

Úspěšný boj v pásmu příkrytí bude ve všech případech podmíněn především:

- vytvořením odpovídající hustoty sil a prostředků na rozhodujících směrech především v protitankové obraně;
- dovednou organizací boje, především s tankovými a obrněnými prostředky nepříteli s maximálním využitím terénu a zátarasů všeho druhu;
- smělostí a dovedností velitelů všech stupňů v řízení boje s nepřátelskými silami, které pronikly přes státní hranici.

Rozhodující vliv na odrážení agrese pozemních sil nepříteli bude mít

protitankovost pásma překrytí. Podle zkušeností z posledních konfliktů, především na Blízkém východě, jsou jedním z nejúčinnějších prostředků boje proti tankům a obrněným vozidlům ruční protitankové zbraně, protitanková minová pole a zejména bitevní vrtulníky, které jsou vysoce efektivním prostředkem v boji s tanky. Např. ve válce na Blízkém východě v říjnu 1973 přilétaly vrtulníky palebné podpory neočekávaně ve výšce 3–10 metrů nad terénem mimo oblast normální a radiolokační dohlednosti, při čemž využívaly členitosti terénu a zpravidla nalétaly ze strany nekrýtych boků. V prostoru cíle nabíraly výšku 30–60 m a z dálky 2–3 km, převyšující maximální vzdálenku efektivní palby tankových protiletadlových prostředků, odpalovaly PTRS.

Bojové možnosti vrtulníků vyplývají z toho, že mohou být použity k ničení nejen méně odolných, ale i odolných bodových a plošných cílů. Při použití kulometů a neřízených raket mohou účinně ničit pozemní cíle na vzdálenost 1 500 m. Použitím řízených raket proti pozemním cílům mohou je účinně ničit na takovou vzdálenost, která je mimo dosah protiletadlových prostředků pozemních vojsk.

Vezmeme-li v úvahu charakteristické rysy bojové činnosti při odražení agrese a bojové vlastnosti vrtulníků, vidíme, že vrtulníky mohou být v této fázi a pohraničním terénu velmi efektivním a všestranně využitelným bojovým prostředkem. Mohou úspěšně ničit obrněné a jiné prostředky nepřítelů, klást v krátkých časových lhůtách protitankové miny, reagovat na rychlé změny situace na bojišti, podporovat útočnou i obrannou činnost vojsk, zabezpečovat velení, vysazovat vzdušné výsadky, dopravovat některý materiál apod. Pro názornost uvedu několik údajů, např.:

- tank typu M 60 můžeme zničit dvěma řízenými raketami s pravděpodobností 0,89; při použití čtyř řízených raket dosáhne pravděpodobnost zničení tanků hodnoty 0,97, při ničení děla ráže 122 mm pravděpodobnosti 0,55. Přitom vrtulník může nést 4–5 řízených raket;

- vrtulník Mi-4 při jednom bojovém letu může položit 110 PT min (Mi-8 — 220 PT min). Při vzdálenosti mezi minami 5 m a rychlosti letu při minování 18 km/h, můžeme vrtulníkem Mi-4 zaminovat úsek dlouhý 545 m za 1,8 minuty a Mi-8 úsek dlouhý 1 100 m za 3,6 minuty, půjde-li o minování v jedné řadě;

- vrtulník Mi-4 může vytvořit dýmovou clonu o výšce 70 m a délce kolem 900 m a Mi-8 v délce 1 500 m a výšce 100 m za několik desítek sekund;

- při vzletu vrtulníku (Mi-4 i Mi-8) z pohotovosti č. 1 se mohou objevit v prostoru vzdáleném 24 km od plochy vzletu za 13 (11) minut, v prostoru vzdáleném 40 km za 24 (17) minut a v prostoru vzdáleném 100 km za 47 (35) minut.

Těchto několik příkladů svědčí o vysokých manévrovacích schopnostech vrtulníků, které budou-li rozumně, na správném místě a ve vhodné situaci použity, mohou sehrát významnou úlohu ve specifických podmínkách odražení agrese.

Při nenadálém napadení nepřítelů **hlavní síly divizí prvního sledu** půjdou do plánovaných prostorů při leteckých (popř. jaderných) úderech nepřítelů a budou je zaujímat z chodu.

Umění velitelů a štábů bude v tomto případě spočívat v tom, aby správně analyzovali danou situaci, volili správný způsob boje při odražení agrese vojsky prvního sledu, vycházeli především ze situace a předpokládaného zámyslu nepřítelů a činnosti vlastních vojsk v pásmu překrytí a tím i optimálně řešili rozdělení sil a prostředků mezi první a druhý sled.

Bude-li např. nutné odrážet úspěšný úder nepřítele v celém pásmu, bude účelnější přejít do obrany v prvním sledu s hlavními silami armády a druhý sled vytvořit slabší, pro vytvoření hloubky obrany na rozhodujících směrech a pro protizteč nebo protiúder, zpravidla s omezeným cílem. Na druhé straně, bude-li nepřítel pronikat pouze na některém směru, bude účelnější přejít do obrany částí sil prvního sledu, vytvořit silný druhý sled, úderem zničit nepřítele, který pronikl na naše území a přenést bojovou činnost na území agresora přechodem do rozhodné útočné činnosti.

Při nenadálém napadení bude charakteristické i pro hlavní síly svazků prvního sledu různorodost bojové činnosti — útok (střetné boje) — obrana (obrana na široké frontě), odchod apod.

Druhosledové svazky budou předurčovány pro vedení aktivní činnosti — pro protizteč (protiúder) nebo pro vytváření hloubky obrany při pronikání nepřítele na směrech, nebo budou vcházet do úderného uskupení.

Rozhodujícím požadavkem pro odrážení agrese s dalším přechodem do útoku bude nejenom správná volba doby a směru hlavního úderu, ale i **vytvoření na tomto směru silného úderného uskupení**. Jde o soustředění nejméně dvou divizí, raketových vojsk, dělostřelectva, vojsk PVO apod. a též o všestranné zabezpečení úderného uskupení.

Obecně charakterizujeme úderné uskupení jako účelové, cílevědomě vytvořené uskupení sil a prostředků na rozhodujícím směru příští útočné činnosti. Specifikou v tomto případě bude vytváření úderného uskupení v průběhu odrážení agrese, tedy při vedení bojové činnosti a naskytá se několik variant organizace jeho vytváření:

a) Ze svazků prvního sledu armády, zesílených armádními prostředky. Výhodou bude nevelká vzdálenost svazků prvního sledu od státní hranice, tyto svazky budou zpravidla na vyšším stupni bojové připravenosti, hlouběji seznámeny s dalším prostorem a proto rychleji mohou přejít k plnění bojových úkolů. Vezmeme-li ovšem v úvahu, že v prvním sledu armády mohou být v této době tři divize, z nichž některá (některé) bude zavázána do boje, vytvoření úderného uskupení z těchto divizí ne vždy bude možné. Kromě toho, prvosledové svazky budou zpravidla hlavním cílem jaderných a leteckých úderů, které mohou podstatně snížit jejich bojeschopnost a tím i hodnotu úderného uskupení.

Proto vytváření úderného uskupení z vojsk prvního sledu nebude vždy možné a ani účelné.

b) Ze svazků druhého sledu armády zesílených armádními prostředky. Tyto mohou být doplněny na válečné počty a v době zahájení agrese mohou být soustředěny nebo se přesunovat do plánovaných prostorů. Tato varianta je výhodná v tom, že vytváření úderného uskupení nenaruší celistvost prvního sledu armády. Prvosledové divize mohou zabezpečovat zasazení úderného uskupení a podstatnou měrou ovlivnit poměr sil v daném prostoru a na daném směru. Nevýhodou bude bezesporu to, že druhosledové svazky budou zpravidla více vzdáleny od státní hranice. Jejich přesun může nepřítel zpomalovat a narušovat údery a též hodnota úderného uskupení i vzhledem k značnému mobilizačnímu doplnění může být nižší.

Proto ani tento způsob nemusí být nejvýhodnější.

c) Ze svazků prvního a druhého sledu, zesílených armádními prostředky. Tento způsob může kombinovat výhody prvního i druhého sledu, může zabez-

pečit vytvoření silného úderného uskupení a v sestavě dvou i více divízi, aniž by rozhodující měrou oslabil zejména první sled armády.

Ve všech případech bude ovšem organizace úderného uskupení značně složitá. Bude vyžadovat nejen potřebné soustřeďování sil a prostředků, ale také manévry vojsky, jejich přesuny na krátké i velké vzdálenosti k frontě i podél fronty, začleňování posilových prostředků, zasazování vojsk, zabezpečení bojové činnosti, velení vojskům a důkladnou součinnost.

Úderné uskupení nebude v operační sestavě „autonomní“ prvek a bude předurčeno především k tomu, aby v dané situaci na rozhodujícím směru svojí údernou silou vytvořilo převahu nad nepřítelem, zničilo jeho hlavní síly, přeneslo těžiště bojové činnosti na území nepřítele a získalo operační iniciativu na daném směru. Ve vztahu k ostatním silám v operační sestavě armády musí být svazky úderného uskupení přednostně zabezpečeny posilovými prostředky a i materiálně technicky všestranně zabezpečeny.

Vzhledem k předpokládanému, časově omezenému působení vytvořeného úderného uskupení, nebude účelné vytvářet zvláštní systém velení. Velení údernému uskupení, vzhledem k jeho významu, musí zabezpečovat přímo VS armády proto, že v dané době toto úderné uskupení v rámci armády plní rozhodující úkol. Svěřovat velení údernému uskupení, např. PVS armády, by mělo být výjimkou.

Závěrem chci zdůraznit, že pásmo překrytí a výchozí prostor pro odrážení agrese je nejvýhodnější zaujmát prvním sledem armády s předstihem. Ovšem tak, aby předčasné vyvedení vojsk neprozradilo zámysl pro odrážení agrese a nevystavovalo vojska jaderným úderům a úderům letectva.

Bezprostřední odrážení agrese bude charakterizováno vedením aktivní obrany i rozhodného útoku se všemi jejich formami se současným obnovováním bojeschopnosti po úderech nepřítele s využitím vybudovaných zařízení v daném prostoru.

Nejsložitější variantou (i když vzhledem k současným průzkumným prostředkům by to měla být výjimka) bude odrážení nenadálé agrese, což bude charakterizováno především střetnými boji a postupným zasazováním sil a prostředků, mnohdy bez možností využití vybudovaných a připravených zařízení.